

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

2 Altera dat textum quo nosces jura Quiritum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

C. X. *quid sit ius militare.*
Ius militare est belli inferendi solennitas, fœderis faciendi nexus, signo dato egressio in hostem, vel pugnae commissio, item signo dato receptio: item flagitii militaris disciplina, si locus deferatur, item stipendiorum modus, dignitatum gradus, præmiorum honor; veluti cum corona, vel torques donantur, item prædæ decisio, & pro personarum qualitatibus & laboribus a iusta diviso, ac principis portio.

C. XI. *quid sit ius publicum.*
Ius publicum, est in sacris, & in sacerdotibus, & in magistratibus.

C. XII. *quid sit ius Quiritium.*
Ius Quiritium est proprie Romanorum, quod nulli tenent, nisi Quiritibus, id est Romanis. In quo agitur de legitimis hæreditatibus, de cretionibus, de tutelis, de usucapionibus, quæ iura apud nullum alium populum reperiuntur, sed propria sunt Romanorum, & in eosdem solis constituta.

1 *cretionibus* Antea legebatur, vel curationibus, vel de contractibus. Emendation est ex codicibus Isidori tam impressis, quam manuscriptis. Quod autem sit cretio declarat Ulpianus in suis titulis. c. 22. Et ipsemet Isidorus eod. lib. 5. Erym. cap. 24. Et aliter 3. dispositio. 7.

DISTINCTIO II.

1 **C**onstituit autem ius Quiritium ex legibus, & plebiscitis & senatusconsultis, & constitutionibus principum, & edictis, & sive responsa prudentum.

C. I. *quid sit Lex.*
Lex est constitutio populi, quæ majores natu sumunt plebibus aliquid sanxerunt.

C. II. *quid sit Plebiscitum.*
Plebiscita sunt, quæ plebes tantum constituent: & vocantur plebiscita, quod ea plebs sciat, vel quod sciscitatur, & rogat, ut fiant.

C. III. *quid sit Senatusconsultum.*
Senatusconsultum est, quod tantum senatores populi consulendo decernunt.

C. IIII. *quid sit Constitutio vel edictum.*
Constitutio, & vel edictum est quod Rex, vel Imperator constituit vel edicit.

C. V. *quæ sint Responsa prudentum.*
Responsa prudentum sunt, quæ jurisconsulti respondere dicuntur consulentibus, unde & responsa Pauli dicta. Fuerunt enim quidam prudentes, & arbitri æquitatis, qui institutiones a civilis juris compositas ediderunt, quibus dissidentium lites contentionesque sopierunt.

C. VI. *quæ sint Tribunitia vel consules leges.*
Quidam etiam leges dicuntur ab iis, qui condiderunt, ut consulares, Tribunitia, Iulia, Cornelia. Nam & sub Octaviano Casare successit consules Papius & Poppæus legem tulerunt, quæ a nominibus eorum appellatur Papiæ Poppææ, continens partum præmia pro suscipiendis liberis. Sub eodem quoque Imperatore Falcidius Tribunus plebis legem fecit, ne quis plus superesset hæredibus, ex cuius nomine lex Falcidia nuncupata est.

1 *Papius* Antea legebatur, Papius, & Pompejus, & paulo post, Papiæ & Pompejæ. Emendation est ex manuscriptis exemplariis Isidori. Nam in impressis notaverat errorem Albius in lib. 3. dist. cap. 3. In tabulis autem Capitolinis annis ubi DCCLXI. ex kalen. Jul. successit consules numerantur M. Papius, & Poppæus.

2 *laboris* orig. b. Isid. eod. lib. 5. l. 9. ius publicum ff. de just. & jur. c. Isidor. ibid. c. 9. d. Ex Isidor. ibid. e. antea legebatur) ex edictis senatorum. f. Isid. eod. l. c. 10. g. Isidor. eadem l. c. 11. h. vocata scita) orig. i. Isidor. eod. l. cap. 12. k. Isid. eod. l. c. 13. l. antea legebatur) edidit. m. Isid. eod. l. c. 14. n. al. constitutiones. o. Isid. ibid. c. 15.

2 *Extraneis*] Hac dictio non est in Chronico Eusebii à D. Hieronymo latinizate donato, ac locupletato (unde hac videtur sumpsisse Isidorus) neq. in leg. 2. ff. ad leg. Fal. ubi refertur propria verba ipsius legi. Est tamen apud Isidorum etiam in codicibus manuscriptis.

C. VII. *quæ sit Lex Satyra.*
Satyra a verò lex est, quæ de pluribus simul rebus loquitur, dicta à copia rerum, & quasi satyritate: unde & satyram scribere est poemata varia condere, ut Horatii, Iuvenalis, & Persii.

1 *Satyra*] In aliquot Gratiani manuscriptis codicibus, & uno Isidori legitur, Satura, de qua in Festo: Satura est cibi genus ex variis rebus conditum; & est lex multis aliis conferta legibus. Itaque in functione legum adscribitur, neve per fatutam abrogato, aut derogato, & alia quadam in hac sententiam.

C. VIII. *quæ sint Rhodia leges.*
Rhodia & leges navalium commerciorum sunt ab insula Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercatorum usus fuit.

DISTINCTIO III.

1 **O**mnes hæc species secularium legum partes sunt. Sed quia constitutio alia est civilis, alia ecclesiastica, civilis vero forensis, vel civile ius appellatur: quo nomine ecclesiastica constitutio appellatur, videamus. Ecclesiastica constitutio, canonis nomine censetur. Quod autem sit canon, Isidorus in lib. 6. Erym. c. 16. declarat dicens.

C. I. *quid sit Canon.*
Canon græcè, Latine regula nuncupatur.

C. II. *unde dicatur regula.*
Regula e dicta est, eo quod rectè ducit, nec aliquando aliorum trahit. Alii dixerunt regulam dictam, vel quod regat, vel quod normam rectè vivendi præbeat, vel quod distortum, pravumque d. corrigat.

2 *ps.* Porro canonum alia sunt decreta Pontificum, alia statuta conciliorum. Conciliorum vero alia sunt unioersalia, alia provincialia. Provincialium alia celebrantur auctoritate Pontificis Romani, presente videlicet legato sanctæ Romanæ ecclesiæ: alia vero auctoritate patriarcharum, vel primatum, vel metropolitanorum ejusdem provincie. Hac quidem de generalibus regulis intelligenda sunt.

3 *Sunt autem quedam privata leges tam ecclesiastica quam seculares, quæ privilegia appellantur. De quibus l. lib. Erym. cap. 18. lib. 2.*

C. III. *quid sit privilegium.*
Privilegia sunt leges privatorum, quasi privatæ leges. Nam privilegium inde dictum est quia in privato feratur.

1 *Privilegium*] Cicero 3. l. de legibus habet: Majores nostri in privatos homines leges ferri noluerunt, id est enim privilegium. Verum non semper eadem notione hanc vocem usurpant sicutam fuisse, Iudæus, & abivortanus.

3 *ps.* Officium vero secularium, sive ecclesiasticarum legum est, præcipere quod necesse est fieri, aut prohibere quod malum est fieri, vel permittere licita, ut præmium petere, vel etiam quadam illicitis, ut dare libellum repudiis, ne fiant graviora. Unde in eod. lib. c. 9. Isid. scribit dicens.

1 *Fieri*] Quæ sequuntur, in aliquot vetustis codicibus sic habent: prohibere quod malum est fieri, permittere vel licita, ut præmium petere vel etiam quadam, &c.

C. IV. *quid sit officium legi.*
Omnes autem lex aut permittit aliquid, ut vir fortis petat præmium, aut vetat, ut sacrarum virginum nuptias nulli petere liceat: aut puni, ut qui eadem fecerit, capite plectatur: ejus enim præmio, aut poena vita moderatur humana, divina: præcipit e ut [Diliges Dominum Deum tuum.]

1 *Divina*] Hinc usque ad finem non sunt in codicibus a. al. Satyra. Isidor. ibid. cap. 16. b. 5. Isid. 17. c. Isid. ibid. d. pravum quid) orig. e. Deut. 6.

